Oheň mágů

HEINRICH KHUNRATH

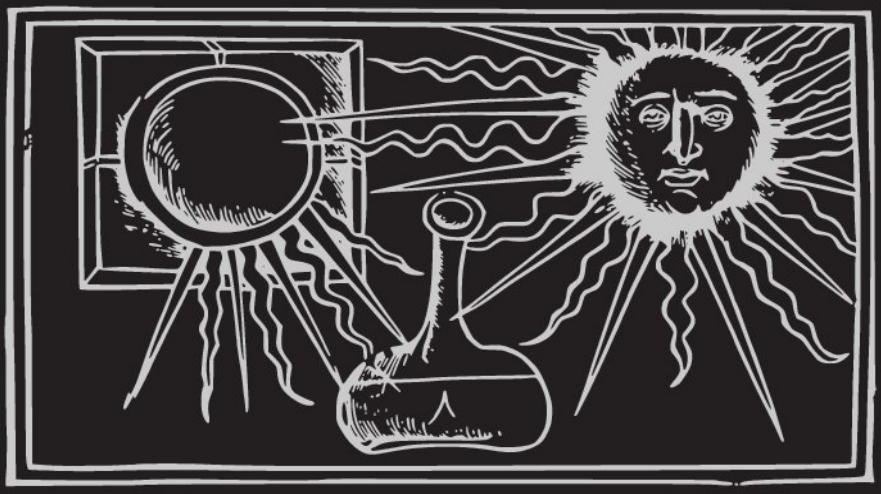

alef

OHEŇ MÁGŮ

C ūlpes ne Libros HUIUS, tibi dico, SOPHISTA:
O h tuus HENRICI cedat labor AMPHITHEATRO!
N ūminis instinctū Sacri. nam rite peregit;
S ūnt equidem Scripta hæc nunquam contraria VERO;
I s quia Sincerām SOPHIAM, defendit & ornat,
L æsam restituit, purgando illustrat abusum.
I n vivis Homini voluit servire DEO,
U t ratione pari KHUNRATHI Nomen & Omen,
M AGNUS CONSILIO, celebravet Dona IEHOVÆ.
D eniq nil superest nisi Momi Scommata temnat;
E t SU Scribendo pergat conducere multis:
I ngenio quoniam valet, atq est Arte politus.

M. Andr. Riccius.

Johan Dircks, Van Campē, Sculpsit: Magdeburgi.

Oheň mágů

Heinrich Khunrath

VOLVOX GLOBATOR

Heinrich Khunrath

Alchymisch philosophisches Bekenntnis vom universellen Chaos der naturgemässen Alchymie. Lipsko 1786.

Magnesie catholica philosophorum, oder eine in der Alchymie höchst nothwendige und augenscheinliche Anweisung, die verborgene catholische Magnesia des geheimen Universalsteins der ächten Philosophen zu erlangen. Lipsko 1784.

Wahrhafter Bericht vom philosophischen Athanor und dessen Gebrauch und Nutzen. Lipsko 1783.

De igne magorum philosophorumque secreto externo et visibili, das ist, Philosophische Erklärung des geheimen, äusserlichen, sichtbaren Glut- und Flammenfeuers der uralten Weisen und anderer wahren Philosophen. Lipsko 1783.

přeložil Pavel Krummer

Translation © Pavel Krummer, 2019
copyright © Volvox Globator, 2019

ISBN 978-80-7511-502-7
ISBN 978-80-7511-503-4 (epub)
ISBN 978-80-7511-504-1 (pdf)

Úvod

Rozsáhlé literární dílo doktora Heinricha Khunratha (1560–1605) z Lipska vyniká velmi hutným zpracováním tématu alchymického filosofického díla a teosofického učení doby poparacelsovské, kterou již prosvěcovaly pablesky nadcházejícího věku hermetické obrody, často spojované s hnutím bratrstva Růžového kříže z počátku 17. století. Musím se přiznat, že bych byl bezradný, pokud bych stanul před úkolem opatřit Khunrathovo alchymicko-teosofické dílo komentářem odpovídajícím významu celé jeho látky. Péčí nakladatelství Trigon však naštěstí v roce 2017 vyšlo skvěle zpracované a okomentované stěžejní Khunrathovo dílo *Divadlo věčné moudrosti*[1], o něž se zasloužili Ivo Purš, Martin Žemla, Vladimír Karpenko a Jakub Hlaváček. Tato publikace přináší vyčerpávající soubor informací jak o životě a práci lipského alchymisty a učence, tak o reáliích badatelského a duchovně-vědného prostředí tehdejšího rudolfinského světa. Pro připomenutí uvedu alespoň názvy obsáhlých článků, jimiž zmínění pánové překlad *Divadla* obohatili: *Heinrich Khunrath v zrcadle svého Divadla*, *Teosof mezi renesancí a reformací* a *Alchymické a chemické aspekty Khunrathova díla* Von hylealischen, das ist pri-materialische catolischen, oder algemeinem natürlichen Chaos[2]. Jako ucelený soubor informací tak lze tyto studie doporučit i jako úvod do zbývajících Khunrathových traktátů, jejichž pracovní překlad zmínění autoři koneckonců využili při psaní svých příspěvků.

Nicméně ani zde nebude čtenář ochuzen o poněkud rozvedenější

---

[1] Vladimír Karpenko, Ivo Purš, Martin Žemla, Jakub Hlaváček: *Divadlo věčné moudrosti a teosofická alchymie Heinricha Khunratha*, Praha 2017.

[2] Zde jako *Alchymicko-filosofické vyznání o univerzálním chaosu pravé alchymie.*

předmluvu, nebo lépe řečeno předmluvy. Překlady zde předložené vycházejí z novějšího pečlivého zpracování Khunrathových traktátů, o které se v 80. letech 18. století postaral německý editor a vydavatel Johann Christoph Lenz (1748–1795). O Lenzovi není mnoho známo. Ví se, že byl sběratelem a editorem hermetické, alchymické a teosofické literatury, a že své práce vydával podepsané anagramem T.Y.R. nebo J.Y.R. (Jetunn Ytlikhmet Ronb), který dešifroval Carlos Gilly.[1] Podle údaje Württembergische Landesbibliothek byl Lenz autorem německých překladů Swedenborga, a sice z podnětu pietisty a hermetika Friedricha Christopha Oetingera. Téměř jisti si ale můžeme být tím, že Lenz patřil minimálně k okruhu (nebyl-li přímo členem) řádu Zlatých a růžových křižáků, což dokazuje svým oslovením těch „*ze zlatého pokolení*“, což bylo tehdy v kruzích řádu obvyklé označení. Kromě děl Khunrathových publikoval v roce 1783 nové vydání rosenkruciánského spisu *Missiv an die hocherleuchtete Brüderschaft des Ordens des Goldenen und Rosenkreutzes* a ještě v roce 1790 německý překlad do té doby nedostupného a tajeného spisu Martina Maximiliana Pruggmayra *Scrutinium philosophicum de vero Elixire Vitæ* z roku 1687, v jehož předmluvě Lenz říká, že by ještě rád pořídil nové překlady traktátů Bernharda z Trevisu, jejichž tehdy známé německé verze podle něho nemá cenu číst, nebo v předmluvě k *Ohni mágů*, že budou následovat i edice textů Paracelsových. To už ale podle všeho nestihl. Kdo ví, jaké další reedice a překlady skvostů alchymické literatury by svým současníkům i nám ještě nachystal, kdyby z tohoto světa neodešel relativně mlád. Na mnoha místech Lenz také připojuje vlastní, většinou bibliografické poznámky, které texty vhodně doplňují o zajímavé informace. Před samotnými traktáty, které řadím tak, jak vycházely v čase, budou tedy uvedeny tři předmluvy J. Ch. Lenze, tak jak je napsal a v pořadí, v jakém spisy, jimž byly určeny, on sám publikoval.

Na závěr tohoto krátkého úvodu bych rád poděkoval za pomoc při redakci textů Martinu Žemlovi.

PK

[1] Viz „Heinrich Khunrath: Amphitheatrum sapientiæ æternæ. Schauplatz der ewig alleinwahren Weisheit. Ed. C. G., Stuttgart-Bad Cannstatt 2012“.

Předmluvy německého vydavatele

PŘEDMLUVA K *FILOSOFICKÉMU ATHANORU*

Heinrich Khunrath, jenž sám sebe ve svých spisech nazývá doktorem obojího lékařského učení a milovníkem božské moudrosti a jiní jej, jak z jednoho chymického rukopisu zjistil G. Arnold (viz. jeho *K. und K. Historie*[1]), řadí mezi lipské profesory, žil kolem roku 1575, tedy na přelomu 16. a počátku 17. století. Fictuld ve svém *Prubířském kamení*[2] píše, že byl velice učeným a Boha milujícím mužem, jenž oplýval vzácným darem a vhledem v oblasti teologie, teosofie a hermetické filosofie, takže ho již ve 23 letech silně oslovila alchymie, a jak sám říká v předmluvě *Vyznání* a jinde, dosáhl v ní také cíle, totiž odhalení velkého tajemství univerzálního díla. „*O alchymii*," pokračuje Fictuld, „*psal natolik jasně, že už to ani více nebylo možné, aniž by vyzradil tajemství*, i když jej doktor Söldner ve svém *Očistci* hanebně vláčel a prozradil tak vlastní omezenost. Proto jej mějte rádi i vy, milovníci dvojí moudrosti a dvou světel." Další říkají: „Soudilo se o něm, že byl velmi cennou ozdobou Lipska a člověkem věru vzácného a vysokého porozumění. Aby probádal nejhlubší tajemství, pročetl – zapálen touhou božského ohně – knihy nejstarších i starých filosofů a prokazoval na svých cestách nad každým převahu ve svých znalostech." Viz Brekling v *Christo mystico*[3] na str. 12

[1] Gottfried Arnold, *Unparteyische Kirchen- und Ketzer-historie*, 1699–1700.

[2] Hermann Fictuld, *Der Längst gewünschte und versprochene Chymisch-philosophische Probier-Stein*, 1753.

[3] Friedrich Breckling, *Christus Mysticus, Sol & Sal Sapientiæ es summo ac infimo Coelo ac Centro erumpens cum Luce Benedictionis & Igne Maledictionis, ad salvandam Filios Lucis, & Judicandum Filios Tenebrarum.* [*S.l.*], 1682.

či Kuhlmann, *U. B. B.*[?], 11. kap., str. 72. Johann Valentin Andreæ ho zmiňuje mezi muži, kteří vládli znamenitou moudrostí, třebaže ne vždy byli pochopeni, viz *Mythologia christ. Manippus. III.*, č. 23, str. 137. Také o něm říká, že kvůli jeho neobvyklé moudrosti jím neznalí opovrhovali, viz *Manippus* č. 85, str. 208. Johann Arndt zmiňuje jeho *Vyznání* hned na začátku *Listu o tajemství vtělení* a chválí jej na str. 5, „že znamenitě vysvětlil tajemství“, a téměř uprostřed na str. 19 píše: „Z knihy doktora Khunratha nazvané *Divadlo věčné moudrosti* jsem se naučil poznávat Boha a pravou moudrost *Písma* velkého i malého světa.“ Saský školský direktor M. Andreas Riccius pak k dokreslení Khunratovy osoby a jeho spisů složil následující verš:

Culpes ne libros huius, tibi dico, sophista,
Numinis instinctu facti nam r(t)ite peregit.

Ve *Vyznání* Khunrath vzpomíná, že v roce 1598 pobýval v Hamburku, a vydavatel latinského *Amphitheatrum sapientiæ æternæ* Erasmus Wolfarth v předmluvě zmiňuje, že [Khunrath] zemřel předčasně ve 42 letech a zanechal toto dílo nedokončené. Obracím se nyní k jeho sebraným spisům, z nichž zde uvedu popořadě jednotlivé tituly, jež jsou málo komu známé.

1. *Symbolum physico-chymicum. De chao physico-chymicorum catholico, naturali, triuno, mirabili atque mirifico secretissimo: lapidis philosophorum vniuersalis et magni subiecto genuino ac proprio materiaue debita et vnica. Ignorantia et inuidia calumniæ parentes. Phy Diabolo! Cum privilegio Sa. Cæsar. Majest. ad Decenn. 1598. in 12. mai. et Hanoviæ 1599. in 8.*
   První vydání lze nalézt *in Bibliotheca libr. rar. Baueri, et Bibliothecæ Thomas. Vol. II. p. 399.* Druhé u *Fresnoye p. 198.*
2. *Confessio de chao physico-chemicorum catholico; in quo catholice habitat Azoth siue materia prima mundi, h. e. Mercurius sapientum: vbi magnesiæ (subiecti videlicet lapidis philosophorum catholici conditiones fideliter recensentur. Magdeb. 1596. in 12. et 1598. in 12. maj. Argentorati 1599. in 12. et Magdeburgi 1599. in 8. Argentorati apud Ioh. Albert. Dolhopff 1699. in 12.*
   Toto poslední vydání se dočkalo dotisku.
3. *Signatura magnesiæ magnesia quasi Magnum-Aes-IAH dicta. Xaos sapientum artis minera secretum primum lapidis philosophorum vniuersalis atque mirifici subiectum.*
   Tento traktát napsal v roce 1603 a má rozsah 4 archů.

4. *De signatura rerum naturalium theses, Basileæ, 1588.*
5. *Bekenntniß vom hylealischen, das ist primaterialischen katholischen Chaos der Alchymie. Magdeburg, 1597. in 8vo. ibid. 1615. in 8.*
   Nacházejí se v *Biblioth. Thomas. Vol. II. p. 407.* a jsou to první německá vydání.
6. *Von hylealischen, das ist, primaterialischen, katholischen oder allgemeinen natürlichen Chaos der naturgemäßen Alchymie und Alchymisten; wiederholete, verneuerte und vermehrte naturgemäß alchymisch und rechtlehrende* Confessio*, oder Bekenntniß. Mit angehängter treuherzigen Warnungsvermahnung wegen der bübischen Handgriffe der betrügerischen Argchymisten:* Cum privilegio S. Sæ. Cæs. Maj. speciali. *Gedruckt zu Magdeburg durch Joachim Schmidt, im Verlag Jihann Franken, Anno 1616. in 8. in Alph. 7 Bogen, und Frankfurt, in Georg Heinrich Oehrlings Verlag, 1708. 18 Bogen in länglichen Octav.*
   Jsou to rozšířená a nejúplnější vydání.
7. *Magnesia catholica philosophorum; das ist, höchste Nothwendigkeit in alchymia, auch mögliche Ueberkommung, augenscheinliche Weisung und gnugsame Erweisung katholischer verborgeber magnesiæ; des geheimen wunderthätigen Universalsteins naturgemäß chymischer philosophorum rechten und allein wahren primaterialischen subiecti. Wohlgegründet gestellet, und hervorgegeben, Anno 1599. Cum privilegio Sæ. Cæs. Maj. ad Decennium. Gedruckt zu Magdeburg, bey Johann Böttcher, und bey Joh. Franken zu bekommen, 12 Bogen in 8.*
8. *De igne Magorum Philosophorumque secreto externo et visibili; das ist: Philosophische Erklärung von, und über dem geheimen, äußerlichen, sichtbaren, Glut- und Flammenfeuer der uralten Magorum oder Weisen, und andrer wahren Philosophen. Nebst andern zwey Traktätlein: Iudicium über die vier Figuren des grossen Amphitheatri D. H. Khunr. 2) von der Tinktur Antimonii und oleo stibii von Theophrasto beschrieben. Straßburg, in Verlegung Lazari Zetzners, Anno 1608. in 8.*
   Právě tento spis je obsažen v následující velice vzácné knize:
   Trinum chymicum, oder drey chymische Tractätlein. Straßburg 1699 a *Trinum chymicum secundum, oder drey andre chymische Tractätlein: 1) Heinrich Khunrath, de igne magorum philosophorumque secreto externo et visibili. 2) Iudicium über die 4 Figuren des Amphitheatri. 3) Von der Tinctur Antimonii. ibid. 1700. in 8.*

9. *Wahrhaftiger Bericht vom philosophischen Athanore, auch Brauch und Nutz desselbigen. Editio tertia, et auctior. Cum privilegio. In Verlegung des Auctoris. Anno 1615. 4 Bogen in 8.*
První vydání jsem neměl možnost vidět, neboť stejně jako ostatní Khunrathovy spisy je i tento *Athanor* sepsaný v Magdeburgu velkou vzácností. Rovněž po spise *Oheň mágů* se v minulosti pátralo téměř s lampou v ruce, byť v jeho případě byla pravděpodobnost nálezu přece jen větší než u *Athanoru*, jehož zobrazení můžeme vidět i v Dienheimově *Tæda trifida chymica*. Jakmile se objevil na některé z aukcí, byl kupován za 6 až 8 tolarů. Ti ze zlatého pokolení a jejich žáci budou proto nemálo potěšeni, že se jim do rukou dostává nový, přepracovaný, ale v zásadě nezměněný tisk. Míra oblíbenosti a oceňování Khunrathových spisů všemi milovníky [umění] je totiž přímo úměrná nepříjemnostem a protivenstvím při četbě jejich německých vydání, neboť tu jsou latinská, tu zas německá slova, tu se latinské výrazy překládají zároveň do němčiny a téměř všechny stránky přetékají postranními glosami. Čtenář se tak musí obrnit velkou trpělivostí a číst některé stránky několikrát za sebou, než vůbec porozumí jejich smyslu a soudržnosti. Kromě toho byla všechna německá slova tištěna velkými latinskými literami, z čehož mají všichni, kdo nečtou v latině, unavené oči. Proto jsem přebytečná latinská slova po důkladném zvážení vypustil, ta důležitá, aniž bych změnil význam a rozlišení, přeložil, ustálil jsem slovní obraty, množství vsuvek přeměnil v poznámky a vytvořil paragrafy. Jsem si vědom, že čtenář ve spisech tohoto typu, ba dokonce i ve slovech a písmenech hledá tajemství, ale mohu jej ubezpečit, že styl psaní autora je spíše rozverný, rozvláčný a otevřený, než aby se snažil do jednotlivých slov a písmen vložit nějaká tajemství. Když už, tak má ve zvyku jednu věc opakovat dvacetkrát. Máte tedy mé slovo, že vás nepřipravím o jediné tajemství, neboť jsem k práci přistupoval velmi svědomitě. Co však skrývá za oponou svého *Athanoru*, to se musíte dovtípit sami, protože v samotném traktátu nic z toho neodhaluje.
10. *Gar nothwendige drey Fragen von der Curation des Griessteins und Podagra, Leipzig, 1607. in 8.*
Na tento spisek jsem natrefil v *Biblioth. Thomas. Vol. II. p. 405 et 408.* Na str. 251 čteme titul: *Tractat von gründlicher Curation Tartari, Grieses, Sandes, Steins, Zipperlein in Händen und Füßen*, Hof 1611 *in 4.* Fictuld tyto *Tři otázky* uvádí slovy: „Jedná se jen o několik listů, ale jeho srdce naplněné láskou Ježíšovou jej nenechává

odpočinout, slouží bližnímu při každé příležitosti a povzbuzuje ho v jeho spáse."

11. *Extractus chymicorum quæstionum. Argentorati, 1616. in 8. In citata Biblioth. Thomas. Vol. II. p. 407.*
12. *Amphitheatrum sapientiæ æternæ solius veræ, christiano-kabalisticum, diuino-magicum, nec non physico-chymicum, tertrinum, catholicon.*

    Toto dílo, které někteří nazývají teosofickou biblí, vydal autor v němčině v roce 1602, jak sám dosvědčuje na str. 423 *Vyznání* s tím, že jej sepsal s vynaložením velkých nákladů, cestování, času a námahy. Fictuld lituje toho, že neměl možnost toto německé vydání spatřit, což tvrdí i mnozí další. Podle vlastního vyjádření autora ale bezpečně existovalo. Zdá se, Fictuld neviděl ani latinský exemplář, jinak by uvedl úplnější titul a jako údajný diktátorský vrchní učitel by milovníky [umění] seznámil s tím nejlepším vydáním. Sděluje pouze tolik, že autor ve svém díle píše znamenitě o prvotní matérii, o praxi, o tajném ohni a podvodných sofistech, a protože je prý tolik bohulibý a poučný, neměl by být špatně chápán ze scholastického hlediska a prohlašován za entuziastu, o čemž se lze více dočíst v *Nestranných dějinách církve a kacířství* G. Arnolda. Ještě zde připojím různá další vydání.

    Magdeburgi, 1608. in Fol. Na ně jsem narazil v jednom holandském aukčním katalogu a údajně se jedná o první latinské. Odkazuje na ně i *Fresnoy* na str. 198.

    Lipsiæ, apud Herming Gross. 1608. in Fol.

    Nenalezl jsem ho jinde než v *Borellii Biblioth. chem. p. m. 124*, kde je uvedeno také jedno lübecké bez udání roku vydání.

    Hanoviæ, cum figuris, 1609. in Fol.

    Tuto edici jsem nalezl v *Bibliotheca Thomasiana* a v *Dictiommaire typographique, historique et critique, Tom. I. p. 386* s komentářem: *Curieux et rare. Il faut à la fin la Censure de la Faculté de Theologie de Paris, 25 à 30 livres.*

    Hamburgi, 1611. in Fol. se nachází v *Borellii Bibliotheca chemica* a u *Fresnoye p. 198.*

    Hanoviæ, excudebat Guilielmus Antonius, 1619. in Fol.

    V tomto vydání, o něž se postaral Erasmus Wolfarth, je 9 velkých obrazců a podobizna autora, na rozdíl od prvního, které obsahuje pouze 4. Je to tedy nejlepší a nejúplnější vydání, za něž se na aukcích platí dvěma až třemi luisdory.

Francofurti, 1653. in Fol. mutato tantum titulo. Toto nejnovější vydání je uvedeno v *Borellii Biblioth. chem.*, ve *Fresnoyovi* a v *Bibliotheca Thomasiana.* Zda se jedná o úplný výtisk opatřený všemi mědiryty, nebo zda jde o dotisk prvních vydání, mohou potvrdit majitelé.

13. *Eiusd. Opera, Hamburg. 1605. in 4 germanice. Et Volumen secundum, ibidem, 1619. in 4.*
    Toto dílo uvádí *Borellus* v *Biblioth. chem.* na str. 124 a *Fresnoy*, který Borella věrně opsal, na str. 199 bez udání v něm obsažených traktátů. Podle všeho ho autor nechal vytisknout během svého pobytu v Hamburku.
14. *Vrim et Thummim christiano cabalistica, ex macrocosmo et S. S. scriptura biblica desumpta. Magdeburgi apud L. Evim Breun.*
    Uvádí ho Borellus ve své *Knihovně* bez roku vydání.
15. *Inquisitio Hydrargyricæ prauitatis in opere physico chymicorum catholico ac magno, nec non tincturis ex sole et luna specialibus anasceustica.*
    Zmiňuje se o něm sám autor.
16. *De veritate, antiquitate et præstantia lapidis philosophorum ac alchymiæ.*
    Autor ho měl v úmyslu napsat.
17. *Consilium de physico magica Vulcani fabrefactione armorum Achillis.*
    Uvádí sám autor.
18. *Harmonia analogica magnesiæ catholicæ philosophorum cum Iesu Christo.*
19. *Apocalypsis magnesiæ philosophorum catholicæ, Offenbarung der katholischen magnesiæ.*
    Oba tyto spisy vzpomíná na str. 57 výše uvedeného díla *Magnesia catholica, Magdeb. 1599*, nazývaje je dvěma velkými a zázračnými knihami, a na str. 58 se k nim vrací se slovy: „Mám je rozepsané, Bože dej, ať je dokončím.“ Zda někdy vyšly, budou nejlépe vědět jejich případní majitelé.
20. *Lux lucens in tenebris.*
    Khunrathovi je přisouzen v předmluvě velice vzácné knihy *Tractatus aliquot chemici, Geismariæ. 1647*, a protože byl napsán v němčině, chtěl ho vydavatel zmíněné knihy nechat přeložit do latiny a předat do tisku. Zda se tak stalo, nevím.[1] V roce 1677 vyšly v Budyšíně

[1] Benedictus Figulus přisuzuje text s tímto názvem Raymundu Lulliovi. Viz *Thesaurinella Olympica aurea tripartita*, Frankfurt n. M. 1608. (Pozn. překl.)

čtyři chymické traktátky (*in 8.*): 1. *Lux lucens in tenebris*, 2. *de vitriolo et eius oleo secretissimo*, 3. *de animali rationali*, 4. *aurum vitæ, oder Gold des Lebens*; avšak toto *lux lucens* nelze v žádném případě zaměňovat s tím Khunrathovým.

21. *Manuale in MSt. et Tractatus physico-medicus, in MSt.*
Viz *E. P. I. H. oder Erici Pfeffers Itzen Hoensis Appendix ad Georgii Ernesti Aurelii Regeri Bericht auf einige Fragen, p. 137.*
22. V knize *Collecti processus de lapide philosophorum præparando, nebst einem curiösen Weinbüchlein, Jena 1704. in 8.* je proces uvedený na straně 169 připsán Heinrichu Khunrathovi chybně.
A tím bych rád svou předmluvu ukončil a jen ještě připomněl, že známý Conrad Khunrath byl údajně Heinrichovým bratrem. V roce 1597 vydal kromě jiného spis *Medulla destillatoria, gründliches Destillir- und Arzneybuch* a pět pěkných lékařských traktátů *de Elleboro*, *de rore solis*, *de saccaro*, *o hadu*, *de sale absinthii* s připojenými 5 dalšími skvělými lékařskými zprávami, čímž ukázal, že byl lékařem, nikoliv však hermetických filosofem a tím méně adeptem. Pakliže *ti ze zlatého pokolení* znají více Khunrathových spisů, než které zde uvádím já, nechť mě o nich ráčí informovat. Tímto se vydavatel poroučí.

I. Y. R.
1783

PŘEDMLUVA K *OHNI MÁGŮ*

Pojal jsem náhle úmysl vydat podobně jako *Filosofickou pec* i velice důležitý a zcela nepostradatelný traktát *Oheň mágů*. Nejen ti ze zlatého pokolení, ale i jejich žáci a všichni ostatní utajení milovníci hermetismu zaplesají nad tím, že se jim do rukou opět dostávají téměř již ztracené a velice vzácné spisy jednoho z největších hermetických filosofů, které mají možnost číst v pořadí, v jakém dříve vycházely. Byť u tohoto druhu spisů příliš nezáleží na jazyku, přece jen bylo důležité, aby se někdo svědomitě věnoval redakci Khunrathových knih, která by s veškerou pozorností dodala jejich převážně zmatenému stylu na větší plynulosti a srozumitelnosti, a která by množství vsuvek a v dnešní době již nezvyklých postranních glos proměnila v poznámky pod čarou, čímž by mnohem více vynikl smysl samotného textu. Práce to byla vskutku velmi

nepříjemná a namáhavá; nedala se provádět v roztržitosti, nýbrž s velkou pozorností, jakkoli by se to někomu mohlo zdát snadné. Dával jsem si pozor, aby mi neuniklo jediné slůvko, jež by napomáhalo k osvětlení tématu, a nevetřelo se nic nadbytečného, co by narušilo plynulost. S čistým svědomím tak mohu říci, že jsem přesně zvažoval a zkoumal všechna slova, žádné nevyjímaje, abych zabránil i tomu nejmenšímu zkreslení, jež by bylo více než troufalé. Nikdo ze zlatého pokolení při porovnání nového vydání se starým tak nebude moci odhalit chybu, pakliže nebude silácky a planě slovíčkařit, nebo případně zastávat názor, že starých slov, která jsem po zralé úvaze ponechal na svém místě, zůstalo v celkovém kontextu příliš mnoho. Jednoduše řečeno, čtenář se nemusí obávat, že by následkem mého pracného přepracování, kterého se mnozí dávno dožadovali, přišel o to či ono tajemství. To v žádném případě. Naopak bude moci číst všechno v nejjasnějším světle a bez znechucení. Jaký nakladatel by dnes nechal tisknout tak zmatenou němčinu, kterou jsou psány Khunrathovy spisy? Není snad *Annulus Platonis* stravitelnější než *Aurea Catena Homeri*? Podle mého názoru by vůbec bylo velice záhodno provést dokonalou redakci i mnoha dalších rosenkruciánských knih. Přál bych si, aby všichni, kdo by se rozhodli podobné staré traktáty, nevyjímaje dokonce některé Fictuldovy, jež nezní příliš německy, znovu vydat, požádali napřed o radu skutečného znalce, nebo ho pověřili alespoň srovnáním s jinými vydáními, aby se z takových spisů podařilo jednou provždy vymýtit mnoha lidem směšné pošetilosti a hlouposti. Časy Hanse Sachsena a Froschmäuslera jsou dávno ty tam, i když v nich často můžeme narazit na lepší vyjadřování než ve starých německých alchymických traktátech. Připojené *Posouzení* prvních čtyř obrazů Khunrathova *Divadla* sepsal Johann Arndt, jak lze doložit z jeho spisů, hlavně z *Listu o vtělení Krista*, a zjistit například ze str. 87 velmi vzácné *Chymické zahrádky rozkoše*[1]. Theophrastův traktátek *De tinctura siue oleo Antimonii*, který byl otištěn ve starších vydáních, a který vzešel z knihovny Georga Schwalenberga, kanovníka z Friedßlaru, bude editován jindy spolu s jinými Paracelsovými spisy. Rovněž slibuji, že ještě vydám Khunrathův *Hyleický chaos* a *Magnesii*.

I. Y. R.
1783

---

[1] *Chymisches Lust-Gärtlein, in welchem Die Verborgenheit Der Natur und Kunst gepflantzet…*, Ludwigsburg 1747.

PŘEDMLUVA KE *KATOLICKÉ MAGNESII FILOSOFŮ*

Jistě bych na tomto místě nemusel opakovat, co jsem řekl již při vydání Khunrathových knih *O filosofickém athanoru* a *O tajném ohni mudrců*, totiž že bylo nezbytné pečlivě uspořádat a pospojovat autorův zmatený latinsko-německý styl a napomoci tak k pochopení toho, co sděluje, pokud bych i tehdy spolu s nimi mohl vydat přítomný spis *Magnesie filosofů*. Jelikož se tak ale děje až dnes, říkám proto znovu, že tak významného přepracování se musel zhostit pouze skutečný znalec Khunrathových děl a k tomu člověk, který je četl snad padesátkrát. Byla to velice mrzutá a, věřte nebo ne, mnohem obtížnější práce, než kdybych překládal z cizího jazyka. Každé autorovo slovo bylo totiž nutno vážit téměř na zlatnických vahách, mělo-li být vyměněno za takové, které bylo přiměřenější současnému jazyku a jasněji vyjadřující smysl sdělení. Zčásti poučný, zčásti hašteřivý Khunrath se tím mohl zaskvět v nejlepším světle, takže čtenář po nejpřísnějším prozkoumání a porovnání starého vydání s novým nenašel nic z původního zmatku. Zdokonalení bez narušení vlastního smyslu textu mohlo být dosaženo jedině díky vytrvalé píli, obezřetnosti a pozornosti, jakož i dlouholeté četbě nejlepších filosofických spisů. To budiž řečeno na adresu těch, kdo by se chystali v unáhlené filosofické prozíravosti prohlásit: Při zpracování alchymických spisů dojde snadno ke zkomolení. Jistě, k němu zpravidla dochází u pojednání, která jejich autoři pečlivě protkali množstvím slovních hříček a záměn písmen, avšak v žádném případě u spisů Heinricha Khunratha, který svá tajemství spíše dvacetkrát, ba téměř do omrzení opakuje. Byl bych mu tento jeho zvyk ochoten odpustil, jen kdyby z pozice teosofa na každé stránce nehuboval a neurážel, a raději místo toho napsal něco přínosného. Na druhé straně si lze snadno představit pronásledování, jemuž byl ve své době vystaven ze strany mnoha pomlouvačů, což jej nutilo k tak prudkým reakcím. V současném světě cituplných románů již navíc není místo pro jeho poněkud banální němčinu. Latinské nebo české poznámky v zápatí, u kterých není uvedeno *poznámka vydavatele*, pocházejí od autora, přičemž v původním vydání byly umístěny v bezpočtu postranních glos; většinou však jen opakují to, co již bylo řečeno v kontextu. Pro ty, kdo neumějí latinsky, jsem velmi pečlivě přeložil celá souvětí, ale někdy jsem po zralém zvážení ponechal latinské slovo v původním tvaru, jako například *Magnesia sive Magnes-IAH*, nad nímž se mohou zamyslet sami čtenáři. Jejich námaha by se mohla vyplatit, protože tím autor chtěl nepochybně mnohé naznačit. Zcela jistě víc, než stále

všude uváděným dřevorytem, na němž je zobrazena sova s brýlemi a pochodněmi, provázená dojemným veršem:

K čemu jsou pochodně, svíce a brýle,
Když lidé odmítají vidět?

Z Khunrathova pojednání *o filosofickém ohni* je jasně patrné, že pochodněmi, které se zapalují shora, nechtěl naznačit nic jiného než zažehnutí filosofického ohně ohněm slunečním. Nehledě na to zde s lehkým srdcem tento pánům sofistům nejmilejší obrázek otisknout nehodlám.[1] Pokud by po něm přece jen někdo zatoužil, ať si otevře třeba dobře známý spis *Große Herzstärkung für die Chymisten*, Berlín 1771, kde si jej může prohlédnout ve velmi hezkém provedení. Dovolil jsem si rovněž vypustit staré, císařem Rudolfem 1. června 1598 Khunrathovi udělené latinské privilegium a v závěru uvedená *errata* opravit na daných místech. Čtenáři nechť si však svobodně přečtou staré i nové a porovnají je spolu, aby se sami mohli přesvědčit o všem, co jsem bez nejmenší potřeby sebechvály řekl. V přítomném spise často uváděné *Vyznání o hyleickém čili primateriálním chaosu* bude následovat ve stejně přesném a řádném zpracování, jakmile dodám do tisku upřímného, avšak poněkud upovídaného *Pruggmayra*. Nyní už se coby vydavatel hluboce skláním a poroučím všem ze zlatého pokolení, jakož i všem opravdovým a pravým přírodovědcům a přátelům všech lidí.

1784
J. Y. R.

[1] A my ho zde přece otiskujeme. (Pozn. překl.)

I.
ALCHYMICKO-FILOSOFICKÉ VYZNÁNÍ O UNIVERZÁLNÍM CHAOSU PRAVÉ ALCHYMIE

Alchymisch philosophisches

Bekenntnis

vom universellen

Chaos

der naturgemässen Alchymie,

von

Heinrich Khunrath,

beyder Arzneygelahrheit Doktor, und Liebhaber göttlicher Weisheit.

Mit

beygefügter Warnung und Vermahnung an alle wahre Alchymisten.

Neue von den deutschen Sprachfehlern ohne Verletzung des Sinnes gesäuberte, und mit des Verfassers Anmerkungen versehene Auflage.

Leipzig,

bey Adam Friedrich Böhmen, 1786.

Heinrich Khunrath

doktor obojího lékařského učení a věrný milovník božské moudrosti

Nové vydání zbavené jazykových nedostatků,
bez porušení původního významu
a opatřené poznámkami autora.

Lipsko 1786

Chvalte Hospodina! Chvalte Hospodina! Chvalte Hospodina!
Uzdrav mé nepřátele!
Stůj při mně, Duchu Boží moudrosti!
Amen.

Předmluva a obrana autora

Boží milost a požehnání dobrosrdečnému čtenáři, zvláště všem věrným milovníkům přirozené a nepřemožitelné Moudrosti! Ó Bože, kterýž jsi světlem, v němž není temnoty, přeji si spatřit a poznat světlo přírody ve světle Tvém, amen.

1. U každé věci se naskýtá především otázka: *Je to tak?*, a potom: *Co je to?* Na třetím vyobrazení svého *Divadla věčné Moudrosti* jsem neomylně a s průzračnou jasností dokázal, že zázračný kámen mudrců má své místo *in rerum natura*; počet sedm pak není nikterak lživé číslo[1], ale spíše posvátné číslo trvalé pravdy a plnosti božských tajemství a přírodních skrytostí, dle nauky Ducha veškeré pravdy, přítomné jak ve svatém biblickém, tak v přírodním Písmu velkého světa, které je rovněž od Boha. Tuto pravdu by pak zoufalý arcizvrácenec rád pošpinil a učinil podezřelou svými posměšky a zvrhlostmi.

2. Co je kámen mudrců, to se lze s dostatkem dozvědět jak z toho, co je od základu řečeno tu a tam v líčení zmíněného *Divadla*[2], tak z toho, co je psáno i v přítomném, do deseti kapitol rozděleném *Filosofickém*

---

[1] Jak říká posměšně otec veškeré lži svými prolhanými ústy, že kdo mluví o čísle sedm, rád lže. *De septenarii mysteriis*, viz 10. kap. 2. knihy Agrippovy *Okultní filosofie.*

[2] *Dixisti, mi Claudi Alberi Triuncuriane, (pag. 80, de concordia medicorum) Siquidem definitio ἐννοχματικὴ lapidis philosophici a nemine adhuc tradi potuit, necesse est, causas διότι lapidis admirabilis a nemine adhuc exponi potuisse. En! definitionem ἐννοχματικὴν, quam philosophi tradere quidem potuerunt, sed noluerunt. Ego tradidi: causas διότι, quas illi, si voluissent, exponere potuissent. Ego exposui. Nunc definitio ἐννοχματικὴ, quam notionis huius omnis januam et vestibulum recte nominas, te docebit, quod quæris, ότι ἐστί. Sis modo attentus.*

vyznání. Jsem ve svých vývodech posílen svědectvím dobrých filosofických spisů, též, díky Bohu, nezvráceným rozumem, kabalistickými tradicemi zkušených mužů a z části teosofickým, v oratoři i v řádné alchymické laboratoři prováděným cvičením, takže z pravého základu světla přírody pravdivě a jasně přináším tolik z vlastností božských i přírodních tajemství, kolik je v nynějším zvráceném světě přípustno vynést na světlo denní. Přicházím zde totiž svědomitě a věrně se všeobecným přírodním chaosem přirozené alchymie, v němž tělesně neboli materiálně přebývá sůl Moudrosti velkého světa, první stvořená počáteční matérie světa, tj. merkur mudrců, jehož přirozenost je všeobecná. Též poukazuji na kondice neboli příležitosti magnésie, jakožto subjektu a opravdové matérie všeobecného a velkého kamene mudrců a milovníků moudrosti.

3. Vím sice dobře, že o mých dílech kolují občas různé a velmi zvláštní názory; co ale naplat? Lidé se musejí nechat mluvit, dokud šedivé vousy nezmizí. Já však mluvím také a říkám, že mé spisy posuzuje každý podle toho, jak jim rozumí a jaké je jeho smýšlení buď vůči mé osobě, nebo vůči nauce mých spisů. Blázen posuzuje bláhově, nerozumný nerozumně, ten, kdo smýšlí jen světsky, posuzuje zcela světsky, zvrhlík zvrhle, pomlouvač pomlouvačně; prostě každý ptáček zpívá, jak mu zobák narostl.[1] Svět si nic jiného nezaslouží. Ať je to jak chce, vím přesto velmi dobře a mohu to dokázat mnoha dopisy, pakliže by to bylo nutné, že umění znalí dobří lidé mým spisům také správně rozumějí, dobře je posoudili, správně o nich mluvili a psali. Vždycky jsem měl za to, že je povinností vznešeného a moudrého muže neřesti bláznů a bezbožníků velkoryse přehlížet.

4. Toliko Bohem a moudrostí *obdařený* a světlem přírody osvícený, též sama sebe dobře znalý člověk je schopen o tomto tématu psát moudře, přirozeně a *křesťansky*, jinak nikdo. Můžeš namítat, co chceš, ale jinak tomu není. Mé spisy se nečtou jen s důvtipem, ale je třeba jim rozumět také s přispěním Ducha a Moudrosti Boží.

5. Bůh obrátí všechna pomýlená srdce, která obrátit lze, a dá jim poznat a přijmout světlo moudrosti z Písma svatého, z velké světové knihy přírody i ze sebe samých; to vám přeji z celého srdce. Jinak však říkám: fuj ďáblovi, nejvyššímu nactiutrhači dobra a zakladateli veškerého zla i se všemi jeho zatvrzelými učedníky. Zase fuj a potřetí fuj, amen.

6. Mé *Divadlo*, toto *Vyznání* i ostatní podobné spisy zůstanou takové, jaké jsou, byť jsou dosti napadány. Bůh pokaždé probudí dobré

---

[1] Nemůžeme-li všechny zmiňovat, pak jim to alespoň takto vzkazujeme. Avšak tím, že se poctivý muž vysmívá lžím, pošpiňuje své dobré jméno.

a rozumné lidi, kteří je se ctí pomohou obhájit a zastoupit. Pravda je potlačována, ale ne utlačována, a správná věc musí nakonec zvítězit.

7. Nenechávám se vůbec zmýlit tím, jak posměšně a vyčítavě se k tomu vyjadřují někteří hloupí šprýmaři a samolibí lidé a jak málo je těch, jsou-li vůbec tací, kdo promlouvají rozumějíce základu přirozené alchymické pravdy. Přičemž ti první říkají, že jsem učinil velmi špatně, když jsem si dovolil tak sebevědomě psát o subjektu všeobecného a velkého kamene mudrců a jeho náležitostech, a přitom jsem sám za celý svůj život filosofický kámen nevyrobil, hlavně že jsem se tím proslavil a zviditelnil. Můj milý, co to říkáš? Co to slyším? Milý tovaryši, posečkej chvíli, dokud ti a tobě v tomto umění rovným nepředvedu všechny hloupé fantazie a nevydám i ve váš prospěch počet o všech bodech, jak, odkud, kdy a jakým způsobem jsem získal důkladné znalosti o tom, co zde popisuji. Je-li v tobě alespoň jiskérka řádného alchymického a všeobecného poznání, bude pro mne tvé vlastní svědomí dokladem toho, že jsem nepsal nesprávně. Jak v *Divadle* tak i v tomto fyzicko-chymickém *Vyznání* nalezneš dobré a bezpečné teorie a pravidla, ba dokonce velmi jisté věty a nezvratné důkazy, které právě tak jako mé vycházejí z teosofických základů světla Písma svatého a přírody. Ty však, pomlouvači, dokaž na základě knih Písma svatého, velké světové knihy přírody nebo z věrohodných svědectví pravých filosofů, že jsem o subjektu filosofického kamene a jeho vlastnostech psal nepřirozeně a nefilosoficky. Pojď zpříma, pakliže to dokážeš! Zpívej! Poslouchám!

8. Začal jsem se alchymii věnovat jako velmi mladý a je to již, chvála Bohu, třiadvacet let, co ji jak teoreticky, tak prakticky ovládám. Četl jsem v té době nemálo rukopisných i tištěných, dobrých i špatných alchymických knih; čtení totiž podává zprávu, cvičení zas dává zkušenost. Měl jsem co do činění s mnohými vypečenými ptáčky, opisoval jsem a praktikoval mnoho podivuhodných receptů a procesů a spálil jsem částečně sám, částečně někdo jiný na mé výdaje při chymickém laborování mnoho pěkných fůr uhlí; pakliže jsem chtěl něco sám poctivě zjistit, sám jsem si špinil ruce blátem a uhlím, stavěl pece, a zas je předělával; též jsem při práci rozbil mnoho velkých i malých destilačních skel, džbánů a retort; jezdil jsem s oblibou daleko za mnohými umělci, abych se od nich něčemu přiučil, a mezitím toho musel mnoho strávit, než jsem pochopil, co je zlochymie a co alchymie.[1] Dříve než jsem, chvála Bohu za to, od Boha milostivě obdržel duchovní schopnost a dar v tomto umění

[1] *Hacconsideratione: Ars longa, vita brevis.*

rozlišovat, a sice aniž bych se chtěl planě vychvalovat, v oratoři skrze modlitby a v laboratoři skrze práci, takže jsem se naučil zavrhovat zlé a lživé a naopak dobré a pravdivé si ponechat, natloukl jsem si často podivuhodně nos. Budiž tedy pochváleno jméno Hospodinovo. Ó Moudrosti Boží, buď mou sestrou, a ty, poznání Boží, buď mým příbuzným!

9. Posměvači si také dělají legraci ze slůvka *chaos* a kousavě si proto utahují z alchymického *zmatku.* Rozumní lidé se však pošetilci nenechají zmást. Učený lékař *Gualterus Bruel*[1] o tom ve své *Epistola dedicatoria praxeos medicinæ theoricæ et empiricæ* hovoří takto: „Ačkoliv je alchymický chaos na pohled nepatrný a zdá se jakoby zbaven veškerého života, ukazuje přesto jeho vnitřní teplo, že významná zahalování a hádanky alchymistů nejsou pouhými sny. K tomu ještě platí, že v celé škole filosofů není nic, co by nás mohlo přesvědčit o zmrtvýchvstání našeho těla ve velké obnově a nádheře bezpečněji než právě tento alchymický či takzvaný filosofický *chaos.*“ Tolik tento lékař. Svědectví tohoto znamenitého muže má jistě větší platnost než bezcenné plivance posměvačů. Bylo by lepší, kdyby svým psím zubem hryzal do něčeho jiného a nedobíral si přírodní chaos řádného umění alchymie. Tento chaos privilegovala svou přítomností samotná věčná Moudrost, neboť v něm makrokosmicky, tělesně a všeobecně přebývá sůl Moudrosti, odtud název chaos.

10. „Bohu“ *Hebræis indigesta moles est; pro Bohu* „Cohu“ *Græci exaudiverunt: unde Cohum veteres mundum dixeunt, teste Verrio Grammatico vetustissimo. Inde verbum inchoare. Vel: Chaos, (Χαοσ) ἀ Χέω (Cheo) fundo, q. d. mundi materiam primam, quæfuit ex aqua et terra lutum sive limus, fuisse liquidam, fusilem, humidam, aqueam, limosam.* Viz Ovidius:

Ante mare et tellus, et quod tegit omnia, cælum,
unus erat toto naturæ vultus in orbe,
quem dixere chaos*; rudis indigestaque moles,*
nec quicquam nisi pondus iners, congestaque eodem
non bene junctarum discordia semina rerum.

„Než byla země a moře a nebesa kryjící všechno, jeden a týž byl přírody vzhled kol dokola všude: Chaos to byl, shluk hmoty jen syrové, bez ladu a skladu, pouhá netečná tíha a nesvorné zárodky věcí, maní sloučených v celek, jež na jedno místo se sešly.“[2]

---

[1] Alias Brant.

[2] Ovidius, *Proměny*, kn. I., Praha 1935.